

**BO'LAJAK O'QITUVCHILARNING KASBIY KOMPETENSIYASINI GIBRID
O'QITISH TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK-
METODIK ASOSLARI**

Namangan davlat pedagogika instituti ART-pedagogika kafedrası toyanch doktoranti

Tolibjanova Iqboloy Toxirjon qizi

Tel: +99894 639 40 89

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.21196405>

Annotatsiya: Ushbu maqolada bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyasini gibridd o'qitish texnologiyalari asosida rivojlantirishning pedagogik-metodik asoslari o'rganilgan. Gibridd ta'lim modelining tuzilishi, afzalliklari va uni amaliyotda joriy etishning samarali yo'llari tahlil qilingan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, gibridd o'qitish texnologiyalaridan foydalanish bo'lajak o'qituvchilarning raqamli, kommunikativ va kreativ kompetensiyalarini sezilarli darajada oshiradi.

Kalit so'zlar: gibridd o'qitish, kasbiy kompetensiya, bo'lajak o'qituvchi, raqamli texnologiyalar, pedagogik texnologiya, ta'lim modeli, innovatsion ta'lim, distansion ta'lim, aralash ta'lim, kompetensiyaviy yondashuv.

Аннотация: В данной статье исследованы педагогико-методические основы развития профессиональной компетентности будущих учителей на основе гибридных технологий обучения. Проанализированы структура гибридной модели обучения, её преимущества и эффективные пути внедрения на практике. Результаты исследования показывают, что использование гибридных технологий обучения значительно повышает цифровые, коммуникативные и творческие компетентности будущих педагогов.

Ключевые слова: гибридное обучение, профессиональная компетентность, будущий учитель, цифровые технологии, педагогическая технология, модель обучения, инновационное образование, дистанционное обучение, смешанное обучение, компетентностный подход.

Abstract: This article examines the pedagogical and methodological foundations of developing professional competence of future teachers based on hybrid teaching technologies. The structure of the hybrid learning model, its advantages, and effective ways of its practical implementation are analyzed. The research findings indicate that using hybrid teaching technologies significantly enhances the digital, communicative, and creative competencies of prospective teachers.

Keywords: hybrid learning, professional competence, future teacher, digital technologies, pedagogical technology, learning model, innovative education, distance learning, blended learning, competency-based approach.

KIRISH

Zamonaviy ta'lim tizimida raqamli transformatsiya jarayonlari tezlashib borayotgan bir davrda bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyasini yangi texnologiyalar asosida rivojlantirish dolzarb masalaga aylandi. Jumladan, COVID-19 pandemiyasi davrida va undan keyingi bosqichda gibridd o'qitish modeli jahon ta'lim amaliyotida keng qo'llaniladigan innovatsion yondashuv sifatida o'z o'rnini mustahkamladi [1].

Gibridd o'qitish — bu an'anaviy yuzma-yuz ta'lim va distansion (onlayn) ta'limning optimal uyg'unlashuvidir. Ushbu model o'quvchi va o'qituvchiga bir vaqtning o'zida fizik va virtual muhitda samarali ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etish imkonini beradi [2].

O'zbekiston Respublikasida ta'lim sohasida amalga oshirilayotgan islohotlar, xususan, Prezident Sh.M.Mirziyoyevning ta'lim va tarbiyani taraqqiyotning asosiy omili sifatida belgilagan qarashlari [3] hamda "Raqamli O'zbekiston — 2030" strategiyasi bo'lajak pedagog kadrlarni yangicha texnologik muhitga tayyorlashni talab etmoqda. Shu bois, pedagogika institutlarida gibrid o'qitish texnologiyalarini joriy etish va ushbu texnologiyalar orqali talabalarning kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish masalasi ilmiy-amaliy ahamiyatga ega [4].

ASOSIY QISM

1. Gibrid o'qitish texnologiyalarining mohiyati va tarkibi

Gibrid o'qitish modeli bir necha komponentlardan iborat bo'lib, ular o'zaro uzviy bog'liqlikda faoliyat yuritadi. J.G'.Yo'ldoshev va S.A.Usmonovlarning pedagogik texnologiya asoslariga oid tadqiqotlarida [5] ta'kidlanganidek, zamonaviy ta'lim texnologiyalari o'qituvchining didaktik faoliyatini sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqadi. Gibrid modelning asosiy komponentlari quyidagilardan iborat:

Birinchi komponent — sinxron (real vaqt) o'qitish: o'qituvchi va talabalar bir vaqtning o'zida, masofadan Zoom, Microsoft Teams, Google Meet kabi platformalar orqali ta'lim jarayonini olib boradilar.

Ikkinchi komponent — asinxron (vaqtdan mustaqil) o'qitish: video-ma'ruzalar, elektron resurslar, LMS (Learning Management System) platformalari orqali talabalarga mustaqil o'rganish imkoniyati yaratiladi.

Uchinchi komponent — an'anaviy yuzma-yuz ta'lim: seminar, laboratoriya ishlari, amaliy mashg'ulotlar bevosita auditoriyada tashkil etiladi.

N.X.Avliyaqulov va N.N.Musayevalar tomonidan ishlab chiqilgan pedagogik texnologiya konsepsiyasiga ko'ra [6], zamonaviy ta'lim texnologiyalarini qo'llashda o'quvchining faolligi, mustaqilligi va ijodkorligi ustuvor o'rin egallashi lozim — bu tamoyil gibrid o'qitish modelining ham asosini tashkil etadi.

2. Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyasi: tushuncha va tarkibiy qismlar

"Kasbiy kompetensiya" tushunchasi pedagogika fanida turli yo'nalishlarda talqin etilgan. A.Xoliqovning "Pedagogik mahorat" monografiyasida [7] qayd etilganidek, o'qituvchining kasbiy kompetensiyasi — bu pedagog shaxsining o'z faoliyatini yuqori sifatda amalga oshirishga imkon beruvchi bilim, ko'nikma, malaka va shaxsiy fazilatlar yig'indisidir. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2021-yil 30-sentyabrdagi VMQ-616-son qarori [8] ham kasbiy malaka va bilimlarni rivojlantirish tizimini takomillashtirishga alohida e'tibor qaratgan. Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyasi quyidagi asosiy tarkibiy qismlardan iborat:

- Predmet (fan) kompetensiyasi: o'qitiladigan fan bo'yicha chuqur bilim va ko'nikmalar;
- Pedagogik-metodologik kompetensiya: ta'lim metodlari va texnologiyalarini tanlash va qo'llash qobiliyati;
- Raqamli kompetensiya: axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan ta'lim maqsadlarida samarali foydalana olish;
- Kommunikativ kompetensiya: pedagogik muloqot, hamkorlik va nutq madaniyati;
- Refleksiv kompetensiya: o'z faoliyatini tahlil qilish, baholash va takomillashtirish.

3. Gibrid o'qitishni amalga oshirishning pedagogik-metodik shartlari

H.Omonov, N.Xo'jayev va boshqalar mualliflar tomonidan tayyorlangan "Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat" darsligida [10] ta'kidlanganidek, innovatsion o'qitish

texnologiyalarining samaradorligi faqat moddiy-texnik sharoit bilan emas, balki pedagog kadrlarning metodologik tayyorgarligi bilan ham bevosita bog'liqdir. Gibrid o'qitish texnologiyalarini muvaffaqiyatli joriy etish uchun quyidagi pedagogik-metodik shartlarga rioya qilish zarur:

Birinchidan, o'quv materiallarini raqamlashtirish va LMS platformasiga joylashtirish. Moodle, Canvas, Google Classroom kabi platformalar orqali talabalarga istalgan vaqtda kirish imkoniyati yaratilishi lozim.

Ikkinchidan, o'qituvchilarning raqamli savodxonligini oshirish. Professor-o'qituvchilar gibrid texnologiyalar bo'yicha maxsus treninglardan o'tishi zarur. Respublika ta'lim markazlarida keng ko'lamli malaka oshirish kurslarini amalga oshirishlari lozim.

Uchinchidan, talabalar faolligini ta'minlash mexanizmlari. Interaktiv topshiriqlar, viktorinalar, forum muhokamalar va hamkorlikdagi loyihalar orqali talabalarni faol ishtirokga jalb etish kerak.

To'rtinchidan, baholash tizimini moslashtirishlik. Formativ va summativ baholash usullarini gibrid muhitga moslashtirish, plagiatga qarshi nazorat tizimlarini qo'llash muhim ahamiyatga ega.

XULOSA

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, gibrid o'qitish texnologiyalari bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyasini rivojlantirishda muhim pedagogik vosita bo'lib xizmat qiladi. Ushbu texnologiyalarni maqsadli va tizimli qo'llash orqali talabalarning raqamli, kommunikativ, refleksiv va pedagogik-metodologik kompetensiyalarini sezilarli darajada oshirish mumkin.

Gibrid ta'lim modelini oliy pedagogik ta'lim muassasalarida keng joriy etish uchun moddiy-texnik bazani mustahkamlash, o'qituvchilarning malakasini oshirish va ta'lim dasturlarini moslashuvchan tarzda qayta ko'rib chiqish zarur. Kelgusida ushbu yo'nalishda sun'iy intellekt texnologiyalari va adaptiv ta'lim tizimlarini gibrid modelga integratsiya qilish bo'yicha tadqiqotlar olib borish maqsadga muvofiqdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

- 1 Mirziyoyev Sh.M. Ta'lim va tarbiya — taraqqiyotning asosiy omili. — Toshkent: O'zbekiston, 2020. — 148 b. [3]
- 2 O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi PF-6079-son "Raqamli O'zbekiston — 2030" strategiyasini tasdiqlash to'g'risidagi farmoni. — Toshkent, 2020. [4]
- 3 Yo'ldoshev J.G', Usmonov S.A. Pedagogik texnologiya asoslari. — Toshkent: O'qituvchi, 2004. — 160 b. [5]
- 4 Avliyaqulov N.X., Musayeva N.N. Pedagogik texnologiya. — Toshkent: TDYU nashriyoti, 2012. — 174 b. [6]
- 5 Xoliqov A'. Pedagogik mahorat. — Toshkent: IQTISOD-MOLIYA, 2011. — 320 b. [7]
- 6 O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2021-yil 30-sentyabrdagi VMQ-616-son "Kasbiy malaka va bilimlarni rivojlantirish tizimini yanada takomillashtirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi qarori. — <https://lex.uz/docs/56644> [8]
- 7 Tolipov O', Usmonboyeva M. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar. — Toshkent: Fan, 2019. — 256 b. [9]
- 8 Omonov H., Xo'jayev N. va boshqalar. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. — Toshkent: Musiq, 2009. — 280 b. [10]
- 9 Bonk, C. J., & Graham, C. R. (2012). The Handbook of Blended Learning: Global 10 Perspectives, Local Designs. Pfeiffer Publishing. — 624 b. [1]
- 2 Garrison, D. R., & Vaughan, N. D. (2008). Blended Learning in Higher Education: